

Grójecka

Dzielnice: Ochota

Osiedla: Stara Ochota Szczęśliwice

Atrybuty: Nazwy własne Nazwy geograficzne Nazwy miejscowości polskich

Rok utworzenia nazwy: 1892

Opis

Grójec - powiatowe miasto w woj. mazowieckim. Nazwa ulicy charakteryzuje jej historyczną funkcję - była traktem prowadzącym właśnie do tego miasta. Taką samą nazwę noszą jeszcze cztery polskie wsie (woj. kujawsko-pomorskie, powiat włocławski, gmina Boniewo; woj. mazowieckie, powiat przasnyski, gmina Czernice Borowe; woj. świętokrzyskie, powiat ostrowiecki, gmina Ćmielów oraz woj. wielkopolskie, powiat średzki, gmina Środa Wielkopolska).

Do 1954.04.12 taką samą nazwę nosiła dzisiejsza ul. Lisia.

Ciekawostki

Powstała w jako trakt z Warszawy do Grójca, ok. 1820 roku uregulowana w szosę, zwana Szosą Krakowską. W 1892 roku nazwana została drogą Grójecką od rogatek (pl. Zawiszy) do wału fortecznego (ul. Korotyńskiego). W 1910 roku zamontowano wzdłuż ulicy latarnie elektryczne. Sześć lat później ulica do Niemcewicza znalazła się w Warszawie i dopiero w latach '20 XX w. jej ranga wyraźnie wzrosła. Zabudowana była nędznymi domkami, ale już w 1921 roku puszczono nią tramwaj do ul. Opaczewskiej i rozpoczęto zabudowę na tym samym odcinku. Mimo rozwoju ulica była wybrukowana kocimi łbami, z rynsztokami i torami tramwajowymi. We wrześniu przeszło tędy główne uderzenie hitlerowskie; w czasie okupacji ulica nazywała się Radomerstrasse. Podczas walk we IX 1939 roku a także w 1944 roku zniszczono zabudowę prawie całkowicie (z wyjątkiem okolic pl. Narutowicza), ponieważ pierwszy wrześniowy szturm szedł właśnie Grójecką i tu były barykady broniące dostępu do miasta.

Stan obecny:

Nr 3: **Kamienica Quandta**. Na pocz. XX w. mieściła się tu lecznica kolejowa. Do 1944 roku działała tu piekarnia Reinholda Ludwika Quandta z Młynarskiej. Po wojnie brakowało w okolicy chleba i

kiedy Edward Osóbka-Morawski przyjechał na Ochotę, mieszkańcy poprosili o chleb. Na co on powiedział, że jak zbudują piekarnię, to będzie go więcej. Piekarnię odbudowano w ciągu weekendu. Po zameldowaniu tego faktu premierowi, mieszkańcy Ochoty dostali mąkę, a piekarze szybko się znaleźli.

Nr 5: Kamienica Gołędzinowskich.

Nr 9: przed wojną działało tu przedszkole miejskie.

Nr 11: **Kamienica Towarzystwa Ubezpieczeniowego Westa.** W parterze mieściła się przed wojną restauracja Jakubowicza i sklep z nabiałem Pasierbskiego, a w innych pomieszczeniach prywatna szkoła żydowska.

Nr 17: **Biurowiec PKP.** Powstał w 1949 roku wg proj. nieznanego architekta. Po podziale Warszawy na gminy (potem dzielnice), umieszczono tu Ratusz Dzielnicy Ochota. W latach 2008-10 budynek przerobiono wg proj. pracowni GID i JN Architekci. Dodano szklane balkony z zegarem. Przeróbki kosztowały 19 mln zł, zamiast zaplanowanych 14.

Nr 19/25: **Wieżowiec.** Powstał w latach 1962-8 wg proj. Jana Zdanowicza z konstrukcją S. Jasińskiego.

Klub Dekada.

Nr 23: przed wojną mieścił się tu XXIII Komisariat Policji.

Nr 24: przed wojną mieściło się przedszkole utrzymywane przez osoby prywatne.

Nr 27: **Kamienica.** Powstała w latach 1933-5 wg proj. Romana Felińskiego. Podczas okupacji hitlerowskiej zamieszkał tu - po przeprowadzce z kamienicy przy ul. Chopina 19 - Ferdynand Antoni Ossendowski herbu Lis (1876 lub 1878-1945) - podróżnik, pisarz, dziennikarz, działacz polityczny, nauczyciel akademicki, poliglota (znał biegle siedem języków obcych). Kształcił się w Petersburgu (nauki matematyczno-przyrodnicze) i w Paryżu (chemia i fizyka). Prowadził badania geologiczne w Mandżurii, pływał na statkach handlowych do krajów Azji Południowej. To on przekazał na Zachód dokumenty mówiące o Leninie jako agencie niemieckiego wywiadu. W dwudziestoleciu międzywojennym poświęcił się głównie działalności pisarskiej, za co w 1936 roku został odznaczony Złotym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury. Opublikował ponad 70 różnorodnych tytułów (dla dzieci, romansów podróżniczych, relacji z wypraw, powieści obyczajowych), z których najślynniejsze to (w kolejności alfabetycznej): *"Afryka, kraj i ludzie"*, *"Aldo"*, *"Bajeczki niebajeczki"*, *"Biały Kapitan"*, *"Biesy"*, *"Cadyk ben Beroki"*, *"Chmura nad Gangesem"*, *"Cień ponurego Wschodu: za kulisami życia rosyjskiego"*, *"Cud bogini Kwan-Non: z życia Japonii"*, *"Czao-Ra"*, *"Czarnoskórka"*, *"Czarny czarownik: relacja z wyprawy do Afryki"*, *"Cztery cuda Polski"*, *"Daleka podróż boćka"*, *"Dimbo"*, *"Drobnoludki i inne dziwy"*, *"Dzieje burzliwego okresu"*, *"Gasnące ognie: podróż po Palestynie, Syrii i Mezopotamii"*, *"Grzmot"*, *"Huculszczyzna"*, *"Huragan"*, *"Iskry spod młota"*, *"Jasnooki łowca"*, *"Karpaty i Podkarpacie"*, *"Kosmacz"*, *"Kraczka"*, *"Lenin"*, *"Lisowczycy"*, *"Ludzie, zwierzęta, bogowie"*, *"Mali zwycięzcy: przygody dzieci w pustyni Szamo"*, *"Milioner Y: powieść o dzielnym Murzynku-sierocie"*, *"Miś i Chicha"*, *"Młode wino"*, *"Mocni ludzie"*, *"Na skrzyżowaniu dróg"* (nowele i szkice), *"Najwyższy lot"*, *"Narodziny Lalki"*, *"Nauczycielka"*, *"Niewolnicy słońca: podróż przez zachodnią część Afryki w latach 1925-1926"*, *"Nieznany szlakiem"* (tom nowel), *"Od szczytu do otchłani: wspomnienia i szkice"*, *"Okrety zbłąkane"*, *"Orlica"*, *"Orły podkarpackie"*, *"Pierścień z krwawnikiem"*, *"Pięć minut po północy"*, *"Płomienna Północ"*, *"Po szerokim świecie"*, *"Pod polską banderą"*, *"Pod smaganiem samumu"*, *"Pod sztandarami Sobieskiego"*, *"Polesie"*, *"Popielatka"*, *"Postrach gór"*, *"Pożółkły list"*, *"Przygody Jurka w*

Afryce", "Puszcze polskie", "Rudy zbój", "Skarb Wysp Andamańskich", "Słoń Birara", "Sokół pustyni", "Stas emigrant", "Syn Beliry", "Szanchaj", "Szkarłatny kwiat kamelii", "Szympaniczka", "Toreador w masce i inne opowieści", "Trębacz cesarski", "W krainie niedźwiedzi", "W ludzkiej i leśnej kniei", "W polskiej dżungli", "Wacek i jego pies", "Wańko z Lisowa", "Wśród Czarnych", "Za Chińskim Murem", "Zagończyk", "Zbuntowane i zwyciężone", "Zwierzyniec", "Zygzaki", "Życie i przygody małpki". Prawdopodobnie tuż przed Powstaniem Warszawskim wyjechał do Żółtina niedaleko Brwinowa, gdzie zmarł. Spoczął na cmentarzu w Milanówku.

Na elewacji **dwie tablice pamiątkowe**: informacyjna o dacie ukończenia budynku i projektancie a także wspominająca pisarza.

Nr 29: **Kamienica Władysława Leśniewskiego**. Powstała w 1936 roku wg proj. Bohdana Lacherta i Józefa Szanajcy.

Nr 30: przed wojną mieściło się przedszkole utrzymywane przez osoby prywatne.

Nr 33: przed wojną mieściła się tu firma produkująca piece Szrajbera.

róg Niemcewicza: ~**Tartak i Warsztaty Mechaniczne Obróbki Drzewa SIŁA Förtser, Arkansas i S-ka**. Na pocz. XX w. zakład zatrudniał 30 robotników, wysyłał 60% produkcji do Rosji.

Nr 35: **Wypożyczalnia dla Dorosłych i Młodzieży nr 23**.

Nr 38: **Kościół Niepokalanego Poczęcia NMP**. Powstał dla parafii św. Jakuba w latach 1909-23 wg proj. Oskara Sosnowskiego. Jest to ceglana bazylika trójnawowa. W 1944 roku wystrój wnętrza spalono, więc całkowicie jest powojenne. Sprzed wojny pochodzi tylko ambona (rok 1941), obraz Św. Franciszek (rok 1936) ufundowany przez kobiety z Zieleniaka (starego targu na Opaczewskiej). Jest tu także kaplica Pana Jezusa Ukrzyżowanego z 1940 z krucyfiksem z XVII w.

Nr 39: **Dom Studencki Bratniak**. Powstał w latach 1923-6 wg proj. Krzysztofa Tołłoczki. Jest to część projektu wraz z budynkiem głównym od ul. Uniwersyteckiej i od pl. Narutowicza. Całość ma 6550 m², może pomieścić 1700 mieszkańców w 364 pokojach 1-osobowych, 494 pokojach dwuosobowych i 68 wieloosobowych, przy czym część mieszkalna to tylko 61% powierzchni. Reszta to biura, sala reprezentacyjna, basen pływacki i inne. Budynek wykorzystywany w czasie wojny był przez hitlerowców do ostatniego momentu, dlatego ocalał.

Nr 40: **dom spółdzielni Grójecka 40**. Powstał w latach 1930-31 wg proj. Władysława Nałęcz-Raczyńskiego na planie litery Y. W bramie **kapliczka** przyścienna.

Nr 40a: **dom Spółdzielni Grójecka 40a**. Powstał w latach 1930-31 wg proj. Władysława Nałęcz-Raczyńskiego na planie litery Y.

Nr 41: **Blok spółdzielni Skarbowiec**. Powstał w 1933 roku, po zniszczeniach wojennych odbudowany przez inż. Stanisława Dziurzyńskiego. Przy wejściu do budynku zabezpieczony napis z 1945 roku: "Dom rozminowano".

Nr 42: **Dom Spółdzielni Urzędników Państwowego Banku Rolnego**. Powstał w latach 1927-9 wg proj. Mariana Lalewicza. Mieści się tu zakład fotograficzny Siemaszków; Zbyszko Siemaszko był jednym z czołowych warszawskich fotografów.

Biblioteka dla Dzieci i Młodzieży nr 41.

Wypożyczalnia dla Dorosłych i Młodzieży nr 93.

Przystanek Książka (Mediateka).

Nr 43: **Dom Spółdzielni Profesorów Wolnej Wszechnicy Polskiej.** Powstał w 1924 roku wg proj. Pawła Wędziagolskiego.

Nr 45: **Kamienica Spółdzielni Mieszkaniowo-Budowlanej Organizacji Inteligencji Polskiej.** Powstała w latach 1923-7 wg projektu jej członka-założyciela, architekta Bronisława Władysława Tadeusza Colonna-Czosnowskiego herbu Pierzchała (Kolumna). On też kierował pracami nad budową gmachu w stylu ekspresjonistycznym (z charakterystycznymi trójkątnymi, spiczastymi wykuszami i balkonami na planie trapezu), zamotował również bardzo wytrzymałe stropy Kleina. Dom ma 27 mieszkań 2-6-pokojowych. Mieszkańcy mieli do wyboru: piece kaflowe lub lokalne radiatory, ogrzewanie koksowe, kuchnię i łazienkę węglową lub gazową, parkiet lub posadzka... Koszta były jednak tak wielkie, że niektórzy lokatorzy sprzedali swoje mieszkania jeszcze przed zasiedleniem. Krótko mieszkał tu znany pisarz Tadeusz Dołęga-Mostowicz (1898-1939), autor takich powieści, jak "Znachor", "Profesor Wilczur" czy "Pamiętnik pani Hanki". Mieszkający tu adwokat Szulborski bardzo aktywnie pomagał ludności żydowskiej podczas okupacji. W czasie II wojny budynek częściowo spłonął (we IX 1939 roku pocisk artyleryjski zniszczył kilka narożnych mieszkań), jednak w lokalu nr 4 działała przychodnia lekarska z aparatem rentgenowskim. Po wojnie, ze względów finansowych, kawałek budynku wydzierżawiono Motozbytowi w zamian za pokrycie kosztów odbudowy. Później znaleźli się akcjonariusze i wykupili mieszkania od ludzi, którzy przypadkowo zasiedlili je zaraz po wojnie. Do grona jeszcze przedwojennych lokatorek (lokal na poddaszu) należała Wanda Barbara Telakowska (1905-1985) - artystka plastyk, specjalistka w zakresie wzornictwa przemysłowego. Inicjatorka opieki państwa nad wzornictwem a także rozpoczęła badania nad powiązaniem twórczości ludowej z rodzimym charakterem wzornictwa przemysłowego. Była wieloletnią dyrektorką Instytutu Wzornictwa Przemysłowego. Jej postać przypomina **tablica pamiątkowa** umieszczona na frontowej ścianie budynku.

Nr 47: **Kamienica.** Powojenna. 9 XI 1943 roku hitlerowcy rozstrzelali tu 40 Polaków, o czym informuje **tablica pamiątkowa** na frontowej ścianie budynku.

Nr 65: **Och-teatr.**

Fundacja Krystyny Jandy Na Rzecz Kultury.

Kino Ochota. Powstało w latach 1949-50 wg proj. Mieczysława Pipeka. Kino zamknięto w roku 2000, jego właścicielem była spółka MaxFilm. W 2009 roku aktor Jerzy Bończak i reżyser Witold Orzechowski przedstawili projekt kinoteatru Joker, co spodobało się właścicielom. Niestety, do jego realizacji nigdy nie doszło.

Nr 68: Jedna z pierwszych aptek na Ochocie, powstała w latach '20, należała do Modelskiego.
Wypożyczalnia dla Dorosłych i Młodzieży nr 48.

Nr 75: **Ośrodek Kultury Ochoty OKO.** Budynek powstał w 1922 roku dla Zrzeszenia Cechmistrzów Budowlanych. Z powodu trudności finansowych dwa lata później budynek przejęli dwaj akcjonariusze i założyli Biuro Budowlane Lubińskiego i Jaskulskiego. W 1928 roku otworzyła tu swój lokal paryska perfumeria L.T. Piwer; od frontu mieściła się administracja i laboratoria, z tyłu wyrabiano i pakowano mydła, wody kwiatowe itp. Firma działała tu do roku 1947, kiedy wykupiła go za 4.500.000 zł Warszawska Spółdzielnia Ogrodników. W 1984 roku przeniósł się tu z ul. Reja 9 OKO, powstały tam szesnaście lat wcześniej.

IX Czytelnia Naukowa.

Nr 77: **Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy Dzielnicy Ochota.**

Nr 79: **Kamienica.** W czasie okupacji ogrodnicy Władysław Marczak i Mieczysław Wolski wymurowali tu obszerne podziemne pomieszczenie, gdzie schronienie znajdowało 30-40 osób, m.in. historyk dr Emanuel Ringelblum. 07.03.1944 roku na skutek donosu, prawdopodobnie konfidenta Jana Łakińskiego, schron został wykryty. 3 dni później wszystkich, wraz z rodzinami ogrodników, zamordowano w ruinach getta.

Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci Szansa.

Nr 81/87: **Biblioteka Publiczna dla Dzieci i Młodzieży nr 5 im. Z. Wędrychowskiej-Papuzińskiej.**

Nr 93: **XXI Liceum Ogólnokształcące im. Hugona Kołłątaja.** Szkoła powstała w latach 1925-7 wg proj. Tadeusza Szaniora, miała 26 sal i 29 pomieszczeń pomocniczych. Obok mieszczą się dwie oficyny mieszkalne i sala gimnastyczna. W latach '20 ulokowane były tu dwie Szkoły Powszechnie (nr 61 i nr 97). Mieściła się tu Szkoła Powszechna nr 188 im. gen. Orlicz - Dreszera. W czasie wojny spłonęło trzecie piętro, a sam budynek używała żandarmeria niemiecka. W sali gimnastycznej było krematorium. Ponadto we IX 1939 roku zniszczono także wzorcową bibliotekę dla dzieci Marii Guttry, otwartą trzy lata wcześniej. Szkoła wznowiła działalność już na pocz. 1945 roku, mimo iż nie działało c.o. i zostało tylko jedno skrzydło. Oszklono okna i wstawiono kozy dla ocieplenia sal. Umieszczono tu SP 39 i - rok później - VII Miejskie Gimnazjum i Liceum dla Pracujących oraz Przedszkole nr 14. W latach 1948-9 szkołę odnowiono już bez brakującego piętra. Wówczas też przeprowadzono tu z ul. Polnej 46 Państwową Koedukacyjną Szkołę Ogólnokształcącą stopnia licealnego im. H. Kołłątaja. W latach 1969-70 przeprowadzono generalny remont.

Przedszkole nr 66.

Centrum Kształcenia Ustawicznego nr 2.

Bloki osiedla Grójecka. Powstały w latach 1956-1959 wg proj. Zygmunta Lewańskiego i Aleksandra Markiewicza. Między ul. Wawelską a Banacha.

Bloki osiedla Szosa Krakowska. Powstały w latach 1957-1967 wg proj. Bohdana Pniewskiego, Leszka Kołacza i Witolda Parczewskiego. Przeznaczone dla 40.000 mieszkańców, chodziło o wrazenie wjazdu do wielkiego miasta od strony Krakowa. Między ul. Opaczewską a Korotyńskiego.

Bloki osiedla Grójecka I. Między ul. Kopińską a Opaczewską. Powstały w latach 1951-1959.

Pomnik „Barykada Września 1939”. Odślonięty 12.09.1979, autorem jest Julian Pałka. Pomnik składa się z 3 części: na środku ulicy stoją sześciometrowe cyfry 1939 i tablica z napisem: *Bohaterskim Obrońcom Warszawy w czterdziestą rocznicę Ich walki.* Po lewej stronie ulicy stoi data 8 IX, data rozpoczęcia walk na barykadzie, a po prawej 27 IX - koniec zmagania. Po obu stronach tablice z napisem: *W tym miejscu żołnierze Wojska Polskiego, Robotniczych Batalionów Obrony Warszawy, Straży Obywatelskiej i mieszkańcy Ochoty walcząc na barykadzie zatrzymali nacierające wojska hitlerowskie i w nierównym boju bohatersko bronili dostępu do Warszawy w dniach od 8 do 27 IX 1939.*

Nr 95: **Targowisko Zieleniak.** Powstałe w okresie międzywojennym u zbiegu z Opaczewską, w 1944 stało się miejscem tortur hitlerowskich. Był to obóz przejściowy dla mieszkańców Ochoty i okolic.

Nr 99: **blok mieszkalny.**

lokal nr 16: **Towarzystwo Miłośników Gier Umysłowych.**

Nr 106: **wieżowiec**. Mieszkał tu Leon Doboszyński (1918-2007) - uczony, specjalista uprawy łąk i pastwisk, profesor w Instytucie Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach. Był autorem ponad 250 artykułów dotyczących nawożenia.

Nr 109: **Wypożyczalnia dla Dorosłych i Młodzieży nr 75.**
Warszawska Galeria Ekslibrisu.

róg ul. W. Korotyńskiego: **krzyż przydrożny**.
